

ТРУДОВЕ ПРАВО, ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ЗІМІН М. В.,

аспірант кафедри цивільно-правових
дисциплін(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 369.02

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.1.14>**ЩОДО ПОНЯТТЯ ПОТЕРПІЛОГО ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ
ПРО ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ
ВІД НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ НА ВИРОБНИЦТВІ
ТА ПРОФЕСІЙНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ**

Стаття присвячена аналізу суб'єктів правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Наведено поняття застрахованої особи та зроблено акцент на відсутності законодавчого та наукового визначення терміна «потерпілий» у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Визначено нормативне регулювання, основні нормативно-правові акти загальнообов'язкового державного соціального страхування, у яких вживається вказане поняття, зокрема Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», Закон України «Про охорону праці». Наведено приклади визначення потерпілого у цивільних правовідносинах, а саме у Законі України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» та у Законі України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції». Проведено аналіз вжиття поняття у цивільних правовідносинах із визначенням його ключових складників. Досліджено віднесення у юридичній літературі застрахованої особи у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку до суб'єкта права соціального забезпечення. Обґрунтовано необхідність розгляду категорії потерпілого як суб'єкта правовідносин страхування від нещасного випадку. За результатом дослідження наведено авторське визначення терміна «потерпілий» у сфері соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. Досліджено період набуття статусу потерпілого застрахованою особою.

Запропоновано з метою забезпечення єдності правозастосовної практики розробити правове визначення терміна «потерпілий» у сфері соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, в якому необхідно розкрити зміст дефініції з урахуванням особливостей правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування. Пропонується здійснити закріплення базового поняття «потерпілий» у ст. 1 Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» шляхом внесення відповідних доповнень до Закону.

Ключові слова: *потерпілий, застрахована особа, трудова функція, страховий випадок, Фонд соціального страхування України.*

Zimin M. V. On the concept of the injured under the legislation of Ukraine on compulsory state social insurance against accident institutions

The article is devoted to the analysis of the subjects of legal relations in the field of compulsory state social insurance. The concept of the insured person is given and the emphasis is placed on the lack of legislative and scientific definition of the term “injured” in the field of compulsory state social insurance. The normative regulation, the main normative-legal acts of the obligatory state social insurance in which the specified concept is used, in particular the Law of Ukraine “About obligatory state social insurance”, the Law of Ukraine “About labor protection” are defined. Examples of determining the injured in civil relations are given, namely in the Law of Ukraine “On compulsory insurance of civil liability of owners of land vehicles” and in the Law of Ukraine “On liability for damage caused by a defect in products”. An analysis of the use of the concept in civil law with the definition of its key components. The classification of the insured person in the field of compulsory state social insurance against accidents to the subject of social security law has been studied in the legal literature. The necessity to consider the category of the injured as a subject of legal relations of accident insurance is substantiated. According to the study, the author's definition of the term “injured” in the field of social insurance against accidents at work and occupational diseases that caused disability. The period of acquisition of the status of the injured by the insured person is investigated.

In order to ensure the unity of law enforcement practice, it is proposed to develop a legal definition of the term “injured” in the field of social insurance against accidents at work and occupational diseases that caused disability, in which it is necessary to disclose the definition. It is proposed to consolidate the basic concept of “injured” in Art. 1 of the Law of Ukraine “On Compulsory State Social Insurance” by making appropriate amendments to the Law.

Key words: *injured, insured person, labor function, insured event, Social Insurance Fund of Ukraine.*

Вступ. Суб'єктами права соціального забезпечення є особи, які виступають носіями передбачених законом прав та обов'язків у сфері соціального захисту [1, с. 146].

Соціальна спрямованість права соціального забезпечення, в тому числі інституту загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (далі – страхування від нещасного випадку), зумовлює визначення фізичної особи основним її елементом.

У правовідносинах страхування від нещасного випадку фізичні особи наділені суб'єктивними правами та обов'язками, які визначають їхній правовий статус.

У таких правовідносинах законодавство виокремлює дві категорії осіб: застраховані особи, потерпілі від нещасного випадку на виробництві, та особи, які мають право на забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасних випадків на виробництві.

Дослідженням суб'єктів правовідносин у сфері соціального забезпечення приділялася значна увага в наукових працях таких учених, як О.І. Кульчицька, М.І. Мальований, О.В. Москаленко, П.Д. Пилипенко, І.Б. Сташків, О.М. Ярошенко та інші. Проте безпосереднього комплексного дослідження особливостей правового статусу застрахованої фізичної особи як отримувача послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасних випадків на виробництві на науковому рівні ще не проводилося.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження терміна «потерпілий», який використається у сфері страхування від нещасного випадку.

Результати дослідження. Правовідносини у теорії права визначаються як специфічні суспільні відносини, які виникають на підставі норм права, учасники яких є носіями суб'єктивних прав та юридичних обов'язків [2, с. 150].

На думку М.І. Бондарчук, до правовідносин слід віднести будь-які відносини, що виникають між людьми і стосовно яких є створені правові норми на державному рівні з метою їх регулювання [3, с. 203].

Слід відзначити, що суб'єкт права являє собою обов'язковий елемент правовідносин будь-якої галузі права. Цим підкреслюється активна роль людей у розвитку правовідносин між ними, а також у регулюванні зв'язку між ними.

Як слушно зазначає Т.О. Санжарук, більш доцільно проводити різницю між поняттями «суб'єкт правовідносин» та «суб'єкт права». Дослідник вважає, що суб'єкт правовідносин – це індивідуально визначений суб'єкт права, який реалізував свою правосуб'єктність у частині реалізації конкретних прав і свобод у конкретних правовідносинах, але не будь-який суб'єкт права є суб'єктом того чи іншого конкретного правовідношення. Поняття «суб'єкт права» є загальним і первинним, а поняття «суб'єкт правовідносин» – конкретним і вторинним. Можна зазначити, що трансформація суб'єкта права в учасника правовідносин пов'язана з процесом перетворення можливого в дійсне, перетворенням наявності об'єктивного права в реальну поведінку [4, с. 92, 94].

Б.І. Сташків наголошує на тому, що поняття «суб'єкт соціально-забезпечувального правовідношення» є вужчим, ніж поняття «суб'єкт права соціального забезпечення», оскільки, крім правоздатності (для суб'єкта права), необхідна наявність дієздатності та загальне здійснення свого права через реалізацію у правовідношенні. Щоби стати суб'єктом соціально-забезпечувального правовідношення, особа повинна бути наділена правосуб'єктністю, що складається з: 1) правоздатності (визнана законом здатність мати права і обов'язки в сфері соціального забезпечення); 2) дієздатності (визнана законом здатність особисто здійснювати вказані права і обов'язки); 3) деліктоздатності (здатність нести відповідальність за правопорушення в сфері соціального забезпечення) [5, с. 427].

У монографічному дослідженні колектив авторів обстоює думку, що суб'єкт правовідносин є динамічною категорією, оскільки через правовідносини суб'єкт права реалізує свої суб'єктивні права та юридичні обов'язки. Суб'єкт права використовує не всі свої потенційні права, а лише ті, які йому необхідні для участі в конкретних правовідносинах. Тому правомірно передбачити, що поняття «суб'єкт права» є більш ємким порівняно з поняттям «суб'єкт правовідносин». Суб'єкт правовідносин – це той же суб'єкт права, але такий, що став учасником правовідносин, діяльно реалізує лише частину з цілої низки своїх прав та обов'язків, якими він, будучи суб'єктом права, потенційно володіє. Поза конкретними правовідносинами немає й не може бути їх суб'єкта. У разі їх припинення той, хто брав у них участь, втрачає колись властивий йому динамізм і знов переходить у статичний стан, володіючи лише статусом суб'єкта права. Таким чином, суб'єктові правовідносин притаманний кумулятивний характер стосовно суб'єкта права. У разі, якщо під правовідносинами розуміють максимально можливу кількість прав та обов'язків, якими може володіти суб'єкт, останнім надається нормативний характер і відбувається стирання якісних відмінностей між юридичною нормою і правовідносинами [6, с. 90].

Звертаючись до ч. 1 ст. 6 Закону України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [7], суб'єктами такого страхування є: (а) застраховані громадяни, а в окремих випадках – члени їхніх сімей та інші особи, (б) страховальники і (в) страховики.

Водночас перелік учасників правовідносин у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві знайшов своє законодавче закріплення у п. 14 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [8]. Законодавець визначив, що до таких учасників належать застрахована особа, члени її сім'ї або інша особа у випадках, передбачених цим Законом, страховальник та страховик.

Поняття «застрахованої особи» у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків вживається у значенні, наведеному у Законі України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страху-

вання» [9], до таких осіб належать фізичні особи, які відповідно до законодавства підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і сплачують (сплачували) та/або за які сплачується чи сплачувався у встановленому законом порядку єдиний внесок.

Застрахована фізична особа виступає базовим елементом сфери загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку, який покликаний захистити її від соціальних ризиків ушкодження здоров'я під час виконання трудових функцій.

О.М. Ярошенко визначає, що застрахованими особами у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку вважаються:

а) всі, хто працює на умовах трудового договору (контракту), цивільно-правового договору, на інших підставах, передбачених законом, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності та господарювання або у фізичних осіб, а також обрані на виборні посади в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та в інших органах, фізичні особи – підприємці, особи, які провадять незалежну професійну діяльність, члени фермерського господарства, якщо вони не належать до осіб, які підлягають страхуванню від нещасного випадку на інших підставах;

б) учні та студенти навчальних закладів, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти, залучені до будь-яких робіт під час, перед або після занять; під час занять, коли вони набувають професійних навичок; у період проходження виробничої практики (стажування), виконання робіт на підприємствах;

в) особи, які утримуються у виправних закладах та залучаються до трудової діяльності на виробництві цих установ або на інших підприємствах за спеціальними договорами [10, с. 282–283].

Аналізуючи підходи, які наводять науковці в юридичній літературі щодо поняття застрахованої особи у праві соціального забезпечення, можна відзначити, що юридична доктрина одноставно відносить застраховану особу у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку до суб'єкта права соціального забезпечення.

Водночас зі змісту положень розділу V Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [8] вбачається, що ступень втрати працездатності, професійна реабілітація, виплата щомісячних страхових виплат та інші витрати на відшкодування шкоди провадяться потерпілій особі, а не застрахованій особі.

Слід звернути увагу на те, що Фонд соціального страхування України під час наведення статистичних даних про надання цим органом матеріального забезпечення за певний період часу оперує терміном «потерпілий на виробництві» [11].

Використання вказаного терміна «потерпілий» притаманне цивільно-правовій термінології, та чинне законодавство зі страхування від нещасного випадку не містить визначення цього поняття. Також у юридичній літературі відсутнє наукове визначення поняття потерпілого у правовідносинах страхування від нещасного випадку.

У словнику української мови зазначено, що потерпілий – це людина, що дістала фізичну травму, зазнала матеріальних втрат, кривди тощо [12, с. 404].

Для прикладу розглянемо визначення «потерпілого», яке наводиться у цивільному законодавстві, а саме у чинних нормативно-правових актах, які регулюють деліктні правовідносини. Так, у Законі України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» потерпілими визнаються юридичні та фізичні особи, життю, здоров'ю та/або майну яких заподіяна шкода внаслідок дорожньо-транспортної пригоди з використанням транспортного засобу [13]. Також у Законі України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції» зазначено про те, що потерпілим визнається споживач або користувач, якому завдано шкоду внаслідок дефекту в продукції [14].

Наведені законодавчі визначення терміна «потерпілий» у цивільному праві надають можливість виокремити основні аспекти цього поняття. По-перше, потерпілим визнається учасник конкретних правовідносин, а саме фізична чи юридична особа. По-друге, саме такий учасник правовідносин обов'язково потерпає від заподіяної йому шкоди. По-третє,

існує причинний зв'язок між цивільним правопорушенням у певній сфері правовідносин та шкодою, завданою їх учаснику.

Досліджуючи поняття «потерпілого», яке вживається у сфері страхування від нещасного випадку, звернемося до положень Закону України «Про охорону праці» [15]. Положення абз. 1 ст. 9 цього Закону визначають, що відшкодування шкоди, заподіяної працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або у разі смерті працівника, здійснюється Фондом соціального страхування України відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Водночас, як нами зазначалося вище, безпосереднім суб'єктом правовідносин у сфері страхування від нещасного випадку виступає саме застрахована особа.

Натомість у абз. 3 ст. 9 Закону України «Про охорону праці» поняття потерпілого вживається щодо працівників, які втратили працездатність у зв'язку з нещасним випадком на виробництві або професійним захворюванням [15].

Досліджуючи постанову КМУ від 17 квітня 2019 р. № 337 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві» [16], яка затверджена відповідно до ст. 22 Закону України «Про охорону праці» і ст. 36 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», можна простежити, що термін «потерпілий» вживається щодо працівника, життю, здоров'ю якого заподіяна шкода під час виконання ним трудових обов'язків або здійснення дій в інтересах роботодавця.

Порівнявши положення Закону України «Про охорону праці» та постанови КМУ від 17 квітня 2019 р. № 337 «Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві», можна встановити, що у підзаконному нормативному акті поняття потерпілого використовується не тільки щодо працівника, який втратив працездатність, а й до працівника, життю, здоров'ю якого заподіяна шкода. Тобто вищенаведена постанова КМУ визначає, що потерпілим у сфері страхування від нещасного випадку слід вважати працівника, життю, здоров'ю якого заподіяна шкода без прив'язки до втрати таким працівником працездатності.

З аналізу законодавчих актів у сфері страхування від нещасного випадку щодо визначення поняття «потерпілого» можна зробити висновок, що цей термін вживається виключно до працівника. Водночас, як зазначалось нами вище, застрахованими особами у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку є не тільки особи, які працюють на умовах трудового договору (контракту), а й інші особи, визначені у ст. 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». За таких умов, на нашу думку, термін «потерпілий» доцільно вживати до осіб, які підлягають страхуванню від нещасного випадку.

Також положення ст. 35 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [4] визначають, що безпосереднім об'єктом страхування виступає трудова діяльність застрахованої особи, тобто страховий випадок із застрахованою особою повинен статися під час виконання трудової функції.

Викладені міркування дають змогу зробити висновок, що потерпілий від нещасного випадку на виробництві виступає окремим суб'єктом правовідносин страхування від нещасного випадку, наша думка ґрунтується на тому, що цей суб'єкт наділений правоздатністю, дієздатністю та деліктоздатністю.

Так, потерпілий за змістом Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» здатен мати права й обов'язки з отримання страхових виплат та соціальних послуг у сфері соціального забезпечення від нещасного випадку, тобто наділений правоздатністю. У разі настання нещасного страхового випадку потерпілий особисто здійснює свої права й обов'язки, що вказує на ознаку дієздатності.

Також абз. 3 ч. 2 ст. 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» визначає, що якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено,

що ушкодження здоров'я настало не лише з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 50 відсотків. [4] Тобто за вказаними положеннями Закону на потерпілого покладається певна матеріальна відповідальність в разі порушення ним нормативних актів про охорону праці, що вказує на здатність потерпілого нести відповідальність за правопорушення у сфері соціального забезпечення.

Як показали наші спостереження, потерпілий – це той же суб'єкт права соціального забезпечення, але такий, що став учасником правовідносин, пов'язаних із настанням нещасного випадку на виробництві, та цей суб'єкт реалізує лише частину низки прав та обов'язків, які має застрахована особа.

На думку автора, потерпілий є суб'єктом правовідносин страхування від нещасного випадку, такою особою слід вважати застраховану фізичну особу, з якою стався страховий випадок, пов'язаний з її трудовою діяльністю.

Як показали наші спостереження, Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» не визначає моменту, коли застрахована особа набуває статусу потерпілого.

Нам видається очевидним, що поняття «потерпілого» не пов'язується виключно із стійкою втратою працездатності у застрахованої особи за наслідками ушкодження здоров'я.

З дослідження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженого у постанові КМУ від 17 квітня 2019 р. № 337, можна встановити, що потерпілим вважається застрахована особа, з якою стався страховий випадок державного соціального страхування громадян від нещасного випадку та/або гострого професійного захворювання (отруєння), аварії на виробництві. Звідси витікає, що визначальним у набутті статусу потерпілого слід вважати момент ушкодження здоров'я застрахованою особою.

На нашу думку, стан, про який ідеться, виникає у застрахованої особи з моменту, коли особа зазнала ушкодження здоров'я під час трудової діяльності.

Виходячи з цього, можна припустити, що статусу потерпілого застрахована особа набуває саме з часу ушкодження її здоров'я.

Висновки. Підводячи підсумок вищенаведеному, можна констатувати, що поняттям «потерпілий» пронизана уся сфера соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, та відсутність законодавчого визначення цього терміну призводить до складнощів у правозастосуванні. З огляду на суб'єкта страхування від нещасного випадку та його функції, спрямованість такого страхування, можна дійти висновку, що потерпілим у сфері страхування від нещасного випадку слід визнати застраховану особу, з якою стався страховий випадок пов'язаний з її трудовою діяльністю. Такого статусу застрахована особа набуває з часу ушкодження здоров'я.

Проведене нами дослідження доводить необхідність закріплення у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» терміна «потерпілий» для надання його легального визначення. На нашу думку, слід до ч. 1 ст. 1 цього Закону додати визначення терміна потерпілого, а саме що це фізична особа, життю, здоров'ю якої заподіяна шкода під час виконання нею трудових обов'язків. Внесення зазначених змін у сфері страхування від нещасного випадку сприятиме формуванню однакової практики використання наведеного поняття і надасть можливість суб'єктам цих правовідносин здійснювати розмежування отримувачів послуг у наведеній сфері.

Список використаних джерел:

1. Право соціального забезпечення України: підруч. для студ. юридич. спец. вищ. навч. закл. / Пилипенко П.Д. та ін.; за ред. Пилипенка П.Д. Київ: Ін Юре, 2014. 480 с.
2. Гусарєв С.Д., Олійник А.Ю., Слюсаренко О.Л. Теорія права і держави: навч. посіб. Київ: Правова єдність, 2008. 270 с.

3. Боднарук М.І. Поняття правовідносин у сфері соціального страхування в Україні. *Митна справа. Спеціальний випуск*. 2013. с. 203–207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2013_Spets.vip_39.
4. Санжарук Т.О. Поняття «суб'єкт права» та «суб'єкт правовідносин»: питання розмежування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2003. № 21. с. 91–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdr_2003_21_18.
5. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник. Чернігів : Десна, 2016. 692 с.
6. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект : монографія / Андріїв В.В., Москаленко О.В., Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Харків : ФІНН, 2011. 280 с.
7. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14 січ. 1998 р. № 16/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр#Text> (дата звернення: 11.01.2021).
8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення: 11.01.2021).
9. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 8 лип. 2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 11.01.2021).
10. Право соціального забезпечення: підручник / Ярошенко О.М. та ін.; за ред. Ярошенка О.М. Харків: Право, 2019. 376 с.
11. Надання матеріального забезпечення застрахованим особам та проведення страхових виплат потерпілим на виробництві (членам їх сімей) за 9 місяців 2020 року. *Фонд соціального страхування України*: веб-сайт. URL: <http://www.fssu.gov.ua> (дата звернення: 11.01.2021).
12. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. – Т. 8.
13. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 1 лип. 2004 р. № 1961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text> (дата звернення: 11.01.2021).
14. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : Закон України від 19 трав. 2011 р. № 3390-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17#Text> (дата звернення: 11.01.2021).
15. Про охорону праці : Закон України від 14 жовт. 1992 р. № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення: 11.01.2021).
16. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві : Постанова КМУ від 17 квіт. 2019 р. № 337. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-п#Text> (дата звернення: 11.01.2021).

